

NAJWIĘKSZY POLSKI REZERWAT BIOSFERY

Tomasz Kowalik

Dlaczego nie mamy dobrego pojęcia o tym, co w polskiej naturze i krajobrazach najcenniejsze, atrakcyjne, godne poznawania? Z banalnie prostej przyczyny – niechętnie uprawiamy turystykę (pieszo, na rowerze, konno czy na nartach) i jeszcze dlatego, że nie uznajemy iż krajoznawstwo to konieczny i niezbędny element wiedzy współczesnego człowieka.

Od połowy 2010 r. dotychczasowy Park Narodowy „Bory Tucholskie” jest uznany przez Międzynarodową Radę Koordynującą UNESCO „Człowiek i Biosfera” (Man & Biosphere – M & B) za dziesiąty w naszym kraju obszar chroniony tego rodzaju w skali międzynarodowej. Od wielu lat trwają starania o uznanie kilku polskich obszarów o wyjątkowych walorach przyrodniczych i krajobrazowych za Światowe Rezerwaty Biosfery sieci M & B. Niestety, procedury, oceny walorów, lustracje zgłaszanych obszarów wymagają długiego postępowania.

ukształtowana w czasie ostatniego zlodowacenia bałtyckiego. Występują tu dwie zasadnicze formy rzeźby terenu, a mianowicie: wysoczyzna morenowa (której udział jest niewielki) i równina sandrowa. Urozmaicony poprzez liczne wzniesienia wydmore, rynny i wytopiska teren parku dodaje mu unikatowych walorów atrakcyjnych dla turystów. Park jest największym skupiskiem wydm śródlądowych w Borach Tucholskich.

Starania o utworzenie Rezerwatu M & B oparte były od wielu lat na walorach przyrodniczych czterech parków krajobrazowych, a więc nie two-

Rezerwat M & B Bory Tucholskie obejmuje – pomimo formalnego rozczłonkowania na kilka terenów chronionych w granicach wspomnianych parków krajobrazowych – również 10 obszarów chronionego krajobrazu, kilkadziesiąt cennych pomników przyrody, użytki ekologiczne, 3 zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, specjalne obszary ochrony siedlisk, obszary specjalnej ochrony ptaków, zgodnie z

Polskie rezerwaty biosfery

Babia Góra, Babiogórski PN (1977, stracił swój status w 1997, odzyskał w 2001), Białowiecki RB, Białowiecki Park Narodowy (1977), Rezerwat przyrody Jezioro Łuknajno, RB Jezioro Łuknajno (1977), Słowiński RB, Słowiński Park Narodowy (1977), Międzynarodowy RB Karpaty Wschodnie, polsko-słowacko-ukraiński) Bieszczadzki Park Narodowy ((1992) tworzą: Ciśniańsko-Wetliński PK i PK Doliny Sanu (Polska), Nadszański Regionalny PK (Ukraina), Tatrzański RB (1992, polsko-słowacki), Karkonoski RB (1992, polsko-czeski), RB Puszcza Kampinowska (2000), Kampinoski Park Narodowy z otuliną, RB Polesie Zachodnie (2002) – Poleski PN z otuliną, RB Bory Tucholskie (2010) – PN Bory Tucholskie – tworzą Tucholski PK, Wdecki PK, Wdzydzki PK, Zaborski PK.

Park Narodowy „Bory Tucholskie” – a jest to zarazem jeden z największych obszarów leśnych w naszym kraju – powstał 1 lipca 1996 r. Park znajduje się w granicach województwa pomorskiego, powiatu chojnickiego, w gminie Chojnice. Park zajmuje przede wszystkim rozległy obszar leśny, ponad 75% terenu parku stanowią drzewostany sosnowe, natomiast resztę uprawy rolne i wody (jeziora, stawy cieków wodnych, łąki, torfowiska). Rzeźba terenu została

rzających zwartego obszaru ochronnego. Jednakże ostatecznie zwyciężyły argumenty przemawiające za uznaniem Borów Tucholskich. Obszar ten obejmuje parki krajobrazowe Wdzydzki, Tucholski, Zaborski i Wdecki. W tych okolicach i w ich otulinie (łącznie ponad 206 tys. ha) obowiązują zasady zrównoważonej gospodarki przestrzennej w 22 gminach, gdzie przeważa gospodarowanie rolnicze, hodowlane i uprawy łąkowe.

➔ zasadami ochrony przyrody na terenach sieci Natura 2000.

Osobliwości „potrójnego” parku – a jest to dawny Tucholski PK, Tucholski PN oraz dziesiąty z kolei polski Rezerwat Biosfery M & B – jest na terenie Borów Tucholskich kilkaset i niemal wszystkie są łatwo dostępne. Warto je poznawać. Tym bardziej zachęcam, że odwiedzenie ich

terenu, szlaków turystycznych i ścieżek edukacyjnych, jest obficie punktowane zgodnie z regulaminem Odnazki PTTK „Turysta przyrodnik”. Warto zacząć poznawanie tego „potrójnego” parku od czegoś niewielkiego, ale jak najbardziej godnego polecenia.

Jest to np. rezerwat „Bagna nad Stążką”, a zwiedzanie ułatwia znakomicie 10 przystanków ścieżki przyrodniczej „Jelenia Wyspa” poprowadzonej nad niewielką, zaledwie 22-kilometrową rzeką Stążką. To jeden z najbardziej atrakcyjnych terenów w Tucholskim PN, m.in. ze względu na przebieg ścieżki obok największego w Borach Tucholskich niskiego torfowiska. Wędrówkę o wybitnie przyrodniczej treści należy zacząć od Nadleśnictwa Tuchola we wsi Gołąbek opodal Tucholi i Tlenia. Po drodze dobrze oznakowane i opisane są

wspomniane przystanki, a dzięki nim łatwiej poznawać ptasią remizę, typowe tucholskie bagno. Przy odrobinię szczęścia mamy szansę spotkać dzikie zwierzęta przy paśniku. Rzadko zwracamy uwagę, że w lasach są tzw. drzewa doborowe, a idąc przez las nad Stążką możemy je poznać i podziwiać. A także jak pracują „lekarze lasu”, czyli mrówki.

Zanim powstał Tucholski RB istniał tutaj już Tucholski PK, utworzony w 1985 r. Powstał dla ochrony cennych pod względem przyrodniczym centralnych rejonów Borów Tucholskich i obejmuje zlewisko rzeki Brdy. W części północnej atrakcją są piaszczyste wydmy o wysokości 120–130 m n.p.m., które nadają tej okolicy charakter „górski”. Lasy głównie sosnowe, bagienne, a w dolinach rzek lasy łąkowe. W Tucholskim PK zajmują 86% jego obszaru. Kilka mniejszych rzeczek płynie w malowniczych dolinach i z obfitą roślinnością. Swoistą atrakcją jest także Wielki Kanał Brdy, a zwłaszcza akwedukt w Fojutowie, gdzie krzyżują się nurty Wielkiego Kanału i Strugi Czerskiej.

Brda to typowa, popularna i wielce urozmaicona trasa spływów kajakowych, tak wiosną, jak i latem, a dla wielu miłośników atrakcji – od 1965 r. także w zimie. Spływy Brdą, które ułatwia kilkanaście nadrzecznych polan do biwakowania, mają już 75 lat tradycji. Ponadto dla amatorów żeglowania i kajakowania łatwo dostępne są liczne jeziora, jak Okonińskie, Długie, Ostrowite i Białe. Roślinność tego parku należy do najbogatszych w Polsce – zliczono ponad 1100 gatunków, a wśród nich około 100 rzadkich i zagrożonych wyginięciem. Warto więc odwiedzać teren Tucholskiego PK w porach ich kwitnienia, a dla łatwiejszego ich poznania – z jakimś atlasem roślin. Do osobliwości przyrodniczych należą także licznie występujące gatunki zwierząt chronionych, jak wydra, borsuk, a także bóbr. To właśnie w

Borach Tucholskich zapoczątkowano w latach 70. – i to z dużym powodzeniem – przesiedlanie bobrów z okolic jeziora Wigry, gdzie było ich coraz więcej. Spośród tucholskich ptaków warto poznać zwłaszcza ptaki wodne – kilka gatunków kaczek: krawkę, cyrankę, płaskonosą.

Do największych atrakcji turystycznych Borów Tucholskich należy – umieszczone w zabytkowej stodołę w miejscowości Woziwoda – bardzo bogato wyposażone Centrum Edukacji Przyrodniczej. Jest to placówka licznie odwiedzana i lubiana przez młodzież szkolną. W jej wnętrzu można podziwiać rzadko dostępne liczne okazy przyrodnicze, a także m.in. w przeszklonym ulu, pracownię pszczół. Tucholski PK, będący częścią PN Borów Tucholskich, a zatem i Tucholski RB, najlepiej zwiedzać pieszo. Oprócz skrótowo przedstawionej ścieżki edukacyjnej „Jelenia Wyspa” – typowego szlaku dla uprawiania turystyki przyrodniczej – wyznakowano jeszcze 5 łatwych szlaków, 4 ścieżki przyrodnicze, które służą z powodzeniem także turystom wybierającym wędrówki na rowerach.

dwumiesięcznik

**ODPADY I
ŚRODOWISKO**

periodyk wyspecjalizowany
w problematyce gospodarki odpadami.
Roczna prenumerata 325 zł (z VAT).

Więcej informacji:

D.A.W. MAXPRESS

ul. Galczyńskiego 23, 05-501 Piaseczno

tel./fax: 22 662 43 68, 22 750 30 31,

tel. kom. 602 271 271

e-mail: redakcje@maxpress.pl

www.e-srodowisko.pl